

ח. פרחי אילנות של פירות הדר וכן עלים של אילנות שיש בהם ריח טוב כמו עץ הלימון וכד' מברך עליהם "בורא עצי בשמים".^(ח)

●●● באר פינחס ●●●

שיגדילו כמו אזה"ר [פרח] של אתרוג ונארנ"ג וזולתם, נראה לי דמברך בורא עצי בשמים, דעדיין לאו פרי נינהו ולריחא עבידי. שאין האילן יכול לסובלם אם יגדלו כולם עליו, עכ"ל. וכן הביאו מרן החיד"א בברכ"י (סימן רטז אות ג) וכתב שכ"כ גם מהר"י צמח בהגהותיו כת"י משם הרב מהר"ר זרחיה גוטה. עיי"ש. וכן נראה דעת הרב גנת ורדים חאו"ח (כלל א סימן מב) והרב יד אהרן (סימן רטז בהגהות הטור) שהביאו דברי מהריק"ש הנ"ל, וכן מתבאר ממ"ש בשו"ת בית דוד חאו"ח (סימן צא) ובשו"ת נאמן שמואל (סימן ג) ובספר מעם לועז (פרשת תולדות) שעל מי אזה"ר צריך לברך בורא עצי בשמים לפי שנעשים מפרחי האילן ולא מפירותיו. עיי"ש. ומבואר שעל פרחי פירות הדר צריך לברך בורא עצי בשמים. ומ"ש בספר מעם לועז (פרשת תולדות) שצריך לברך על פרחי פירות הדר בורא עשבי בשמים נראה שהוא טעות סופר וצריך לומר עצי בשמים, שלא יתכן לברך על הפרח "עשבי" ועל מים שהתבשל בהם "עצי". וכן נראה ממה שציין מקורו למהריק"ש הנ"ל ומהריק"ש כתב בפירוש שמברך עליהם בורא עצי בשמים. וכן מצאתי למרן החיד"א בספר מחזיק ברכה (סימן רטז אות ז) שכתב שהרב אגורה באהלך (דף טו"ב ע"ד) חשב שמהריק"ש שהובא ביד אהרן סבר שמברך עשבי על פרחי נארנ"ג ולימוני"ס וכתב שהמגן אברהם חולק. וכתב עליו מרן החיד"א שזה אינו, ומ"ש ביד אהרן

שמן שבשמו בעצי בשמים דברכתו עצי כמו ההדס ועיי"ש ועוד פשוט שברכתו עצי שמתקיימים בו התנאים שנזכרו לעיל לברכת עצי שהרי עליו יוצאים מגזע שגדל על האדמה והגזע והענפים שלו קשים ושורשיו וגזעו מתקיימים משנה לשנה. ומה שכתבנו שעל העטרייה מברך עצי בשמים כ"כ הגאון ר' משה לוי זצוק"ל בספרו ברכת ה' ח"ג (עמ' תקג) וז"ל: צמח ידוע אצל בני עדות המזרח והמערב שעליו שעירים קצת ודומים לכף רגל ויש לו ריח טוב, ונקרא בלשון ערבי עטרייה, ויש קוראים לו עטרצה, צריך לברך עליו בורא עצי בשמים, שהרי קיימים בו שלושת התנאים שהזכרנו וכן המנהג פשוט אצל הספרדים בני ארץ ישראל ומצרים וסוריה ולבנון, לברך עליו בורא עצי בשמים. וכן כתב הגאון הנאמ"ן שליט"א בירחון אור תורה גליון שבט תשמ"ה (עמוד רמט) שכן המנהג בתוס' ושכ"כ הגאון ר' משה כלפון הכהן זצ"ל בהגהתו לספר בן פורת יוסף (חאו"ח סימן י) שצריך לברך על העטרייה בורא עצי בשמים כיון שמתקיים משנה לשנה ומוציא עליו מענפיו ולא משרשיו והקלח שלו אינו רך כקלחי הירקות, אלא קשה קצת. עיי"ש, עכ"ל. ומה שכתבנו על השיבא "בורא עצי בשמים", כ"כ בילקוט יוסף (ח"ג עמ' תקנב) ובספר שערי ברכה (פרק י"ט עמ' תנז).

(ח) כתב המהריק"ש בהגהות ערך לחם (סימן רטז) וז"ל: המריח פרחי הפירות קודם

ט. נחלקו האחרונים בדיון ברכת הריח על הלימון. יש הסוברים שצריך לברך "הנותן ריח טוב בפירות", וי"א לברך "מיני בשמים", ומנהג העולם לברך "הנותן ריח טוב בפירות" וכן הוא לדינא.^ט

●●● באר פינחס ●●●

וברכתי עליהם בורא עצי בשמים וגמגם על זה אחד חכם ואמר שאין צריך ברכה כיון שאין העלים עשויים לריח רק לשמור הפרי. לענ"ד נראה דזו טעות הוא בידו שהרי מצינו לטור בסי' רט"ז שכתב על ריח קנה וקנמון וכיוצא בהם מברך עצי בשמים. וא"א הרא"ש ז"ל כתב: ברוך הנותן ריח טוב בפירות. וכתב ע"ז רבינו הב"י דמשמע להו דאגוז הוא עיקר הפרי וקנה וקנמון אינם עיקר הפרי. וכתב על זה הפרישה פי' לפירוש, לפי שהעץ עושה גם פירות אחרים זולת הקנה והקנמון, ע"כ. הרי דלסברא קמייטא אינם מחשיבים קנה וקנמון פרי והוי כמו עלין ואמרו לברך עליהם בורא עצי בשמים. וגדולה מזה כתב המחבר דעל קליפת הפירות מברך בורא עצי בשמים יעו"ש, והרי הקליפה היא שהפרי שמור בתוכה שמירה מועלה ועכ"ז אם מריחה בפני עצמה מברך בורא עצי בשמים, כ"ש קלח ועליו, הגם דגם הם שומרי הפרי צריך לברך עליהם, שהרי הבורא יתברך בחר במ ונתן בטבעם ריח טוב ליהנות מהם בני אדם יותר משאר עליו, איך אנו לא נברך עליהם? גם הרי מצינו בפרי שעיקר ברייתו לאכילה, אם היה בו ריח טוב ומריחו, מברך הנותן ריח טוב בפירות כמבואר במרן, מה נשתנו עליו שלא יברך עליהם מה שחלק להם השם, עכ"ל.

(ט) בספר חזון עובדיה על הלכות ברכות (עמ' שח) פסק הרב זצ"ל שעל ריח הלימון יש

שמברך ע"ב רצונו לומר עצי בשמים ולא עשבי בשמים, וכן הוא מפורש בדברי מהריק"ש בספרו. ע"כ. וכן פסקו בספר חסד לאלפים (סימן רטז אות ג'), ובספר שמח נפש (מערכת פ), ובספר זכור לאברהם אלקלעי ח"א (מערכת ב), ובספר בן איש חי (ש"ר, פרשת ואתחנן אות ז), ובספר כף החיים (סימן רטז אות כה). וכן העלה הגאון ר' משה לוי זצ"ל (שם עמ' תקז) וכן פסק הגאון הרב דוד יוסף שליט"א בסימן רטז (סעיף טו) ועיי"ש.

ובאותו ענין, שאול נשאלתי ע"י ידיד נפשי ר' אביחי בן ססי הי"ו מה הדין באדם שהולך או נוסע ברכבו בסמוך לאילנות של עצי הדר אשר בימי פריחתם נודף ריחם הטוב מהפרדסים למרחקים. עיין במה שכתבנו לקמן (פרק יג הלכה ט). ושם ביארנו באריכות דאם מדובר בעצים שניטעו עבור ריחם הטוב, יכול לברך כבר בשעה שמריח אף ממרחק, אך אם עצים אלו ניטעו לנוי ויופי או בשביל פירותיהם – צריך שיאחז את הפרחים בידו בשביל שיוכל לברך (או שיתקרב עם פניו ויריח בקירוב אפו לפרחים ושפיר דמי) ועיי"ש באריכות פרטי הדין בזה.

ומה שכתבנו לגבי ברכתם של עלי אילנות שיש בהן ריח טוב, עיין בשו"ת ויאסוף שלמה (או"ח סי' כד) לחכם שלמה הכהן מהעיר דבדו שבמרוקו שכתב וז"ל: מעשה והביאו לפני קלח (=ענף) שיש בו עליו של לימונים